

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Posudek vedoucího bakalářské práce

Jméno autora	Natálie Stará
Název práce	Konstrukce identit matek bez domova: případ Městského azylového domu pro ženy a matky v Pardubicích
Studijní obor	Sociologie obecná a empirická
Vedoucí práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Mgr. Petra Tlčimuková, Ph.D.
Oponent práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	
Rok obhajoby	2019

Hodnocení cíle/ů práce

(charakteristika cíle, způsob jeho stanovení, užitečnost cíle, slovně)

Autorka píše:

„Moje práce se bezdomovectvím zabývá především z pohledu sociologie domova a sociologie rodiny, hledá nové uchopení problematiky na průniku těchto dvou podoblastí sociologického bádání, a to s ohledem na problematiku konstrukce identit osob bez domova. Cílem práce je tedy zjistit jak se vybrané klientky azylového domu vztahují k označení „matka bez domova“, jak chápou pojem domov a jak interpretují svou situaci“, (s. 9).

Cíle jsou jasně definovány; nicméně očekávala bych také osvětlení toho, k čemu poslouží badatelský zájem právě o způsob utváření vlastní identity ve zvolené výzkumné oblasti, čímž by autorka předznamenala, že ví, co chce dělat a proč.

Hodnocení obsahové stránky práce

Užití zásadní odborné literatury a zdrojů	ano	s výhradami	ne
Přiměřená odborná terminologie práce	ano	s výhradami	ne
Vhodně zvolená metodologie	ano	s výhradami	ne
Práce s výzkumnými otázkami	ano	s výhradami	ne
Adekvátní průběh analýzy dat	ano	s výhradami	ne
Splnění deklarovaného cíle/cílů práce	ano	s výhradami	ne

Hodnocení formálních kritérií práce

<i>Stylistická úroveň práce</i>	<i>dobrá</i>	<i>s výhradami</i>	<i>špatná</i>
<i>Pravopis a gramatika</i>	<i>dobré</i>	<i>s výhradami</i>	<i>špatné</i>
<i>Vhodná grafická úprava stránkování a textu</i>	<i>dobrá</i>	<i>s výhradami</i>	<i>špatná</i>
<i>Zpracování tabulek, obrázků, příloh</i>	<i>dobré</i>	<i>s výhradami</i>	<i>špatné</i>

Zásadní připomínky k obsahové úrovni práce

Práce slibuje zajímavé zpracování palčivého tématu matek bez domova na průniku sociologie rodiny a domova, a to s badatelským zájmem o uchopení dané životní situace samotnými aktérkami. Struktura teoretické části práce je dobře navržena, její zpracování je již méně přesvědčivé. Ačkoliv název první kapitoly předznamenává, že bude skrze stěžejní odborné texty vyjasněna linie mezi přístupem sociální práce a sociologie k dané problematice, tento rozdíl v autorčině zpracování publikací není zcela zřejmý. Text je kostrbatý a mnohdy je znát, že si autorka pevně neosvojila způsob vyjadřování se v odborném textu, a ne vždy zcela porozuměla textům, které zpracovávala. Přesvědčivosti by jistě napomohlo, kdyby například v části věnující se sociologickým pojetím identity jasně ukázala, z pojetí jakého konkrétního autora (konkrétního textu) vychází a v čem by jí to mělo ve výzkumu pomoci. Tvrzení tohoto typu nemluví ve prospěch autorky (kdo kde píše, že identita je náhodná a co to v sociologii znamená?):

„V sociologické literatuře se objevuje pojem identity ve dvou různých verzích. První pojednává o identitě jako o stálém a neměnném jevu. Druhá naopak mluví o identitě, která je proměnlivá a náhodná“, (s. 19).

Nebo:

„Člověk v rámci své identity může zaujmout i několik různých sociálních rolí. I přes všechny jednotlivé role ale zůstává zachováno vědomí sebe sama. Osoba se může zabývat rozličnými činnostmi a působit na společnost různě, ale stále být sama sebou [Bernard 2008]“, (s. 20).

Opravdu Bernard píše, že osoba může být sama sebou? Znamená to, že Bernard je esencialista co do jeho konceptualizace identity?

Dále:

„Jak bylo uvedeno, identita, čili vnitřní sebeidentifikace, je utvářena na základě interakce jedince s okolím. Z pravidla je ovlivněna kolektivním a individuálním aspektem. V rámci kolektivní identity se jedná o společné rysy, které sdílí skupina lidí a vytváří tak pocit sounáležitosti sdanou skupinou. Identita individuální je o něco málo komplikovanější, dělí se totiž na osobní – jak se člověk identifikuje sám k sobě, a sociální (skupinovou) – jak se člověk identifikuje k určité skupině lidí [Jandourek 2007]“, (s. 20).

Opravdu Jandourek tvrdí, že individuální identita je komplikovanější, než kolektivní? A co to znamená, že je ovlivněna kolektivním a individuálním aspektem? Chce autorka říci, že v sociologii zpravidla rozlišujeme mezi identitou individuální a kolektivní? To ovšem z jejího tvrzení vůbec nevyplývá. Text je bohužel plný podobných tvrzení, které znějí sofisticky, ale

ovšem zdá se, že spíše skrývají nedostatečné prostudování a porozumění problematice (př. „Fenomenologie vychází z toho, že každá živá bytost se již narodí do nějak konstruovaného světa a je jeho fyzickou součástí“, s. 24, „v sociologické literatuře ale převládá právě pojetí domova jako místa návratu. To je pravděpodobně dáno tím, že je pro pochopení přirozenější a obecně je k domovu přistupováno jako k žité přítomnosti a zkušenosti v neměnném místě, s. 26, „Sociologie rodiny je zajímavým odvětvím sociologie, které se neustále rozvíjí a nabízí stále nové otázky, protože rodina se stále mění“, s. 27, „Základem manželství je sice vztah afinity (muž a žena), ale základním prvkem rodiny je vztah filiace (rodiče a dítěte), proto je možné, abychom rozvedenou matku s dítětem nazvali rodinou, ač neúplnou [Provazník 1989]“, s. 30)

Není tedy zcela zřejmé, proč je zajímavé zkoumat způsoby konstrukce identit bezdomovkyň. Implicitně je tam hypotéza, že ženy mohou ovlivnit svou situaci skrze vlastní sebe prezentaci a sebe pojetí. Ale nikde to není řečeno a vyargumentován přínos takového výzkumu.

Kapitola 1.1. a 1.2. na sebe nenavazují, není snaha je nikterak smysluplně propojit a zprostředkovat tak jasnou argumentační linii vlastní práci a jejímu stanovisku. Na stranách 27-28 se autorka věnuje historickému vývoji koncepcí rodiny v sociologické teorii a zmiňuje Dukheima či Parsonse, ovšem aniž by uvedla jakýkoliv odkaz na jejich díla. Četla je? Dále tvrdí (s. 28), že využije sociologické teoretizování o emancipaci žen, přičemž není zřejmé, kde se tak stalo. Zároveň na straně 30 píše, že „Díky emancipaci žen zaniká potřeba manželství jako ekonomického vztahu“. Jedná se o tvrzení autorky nebo některého ze sociologů? Každopádně, jde proti předchozím tvrzením, že je to právě materiální zabezpečení je klíčovým důvodem, proč ženy muže neopouští. Očekávala bych, že právě tímto problémem se autorka v celé práci, především v její empirické části, bude zabývat mnohem detailněji a rozpracuje postřehy soudobých autorů („Giddens [1999] tvrdí, že neúplná rodina, skládající se z matky samoživitelky a dítěte, patří v průměru k jedné z nejchudších skupin společnosti. Právě zde nalézám jistou vratkost výše uvedených teorií o emancipaci žen. Beck [2018] dokonce tvrdí, že manžel je to jediné, co ženy dělí od chudoby. Po rozvodu se až 70 % žen potýká s finančními problémy a některé z nich jsou nuceny využít sociální pomoci státu,“ s. 30).

Chybí zdůvodnění výběru lokality a stručné osvětlení toho, co je azylový dům a v čem je právě ten zvolený zajímavý. Není zřejmé, na základě jakých teoretických východisek autorka konstruovala výzkumné otázky. Jejich seznam není přesvědčivý, působí spíše nahodile a bez koncepce (př. Otázka 1 se kryje s otázkou 2, otázka 4 se chce zřejmě ptát po vlivech vedoucích ženy ke stávající situaci a není zřejmé, jak to souvisí s původními výzkumnými otázkami představenými v úvodu, otázka 5 a 6 se také kryjí). Z otázek není zřejmé, zda chce autorka zkoumat způsoby, jakými ženy svou situaci popisují a vysvětlují, nebo jestli hledá vysvětlení jejich situace nezávislé na interpretaci respondentek. Není čitelné, jakým způsobem byly výzkumné otázky přeloženy do otázek pokládaným respondentkám, a ne vždy se zdá, že souvisí. Nerozumím tomu, co znamená: „Pro analýzu dat nasbíraných pomocí polostrukturovaných rozhovorů jsem si zvolila vlastní kódování“, (s. 35). Kódy nevznikly na základě čtení textu? Zároveň dochází ke ztotožnění pojmu kód a kategorie. Uvedené kódy kopírují výzkumné otázky, což mě utvrzuje v tom, že autorka nepochopila, co kódy a kategorie jsou a k čemu slouží, respektive nenastudovala příslušnou literaturu. To je evidentní ze seznamu literatury. Jednotlivým kapitolám následně chybí závěr, není jasné, jak

byly citace vybrané, respektive co na nich autorka demonstruje a k čemu na jejich základě dochází. Postrádám alespoň náznak analýzy a interpretace textu. Mnohdy na sebe citace zkrátka plynule navazují bez nějaké autorčiny invence. Závěry jsou povrchní a nepřesvědčivé, nicméně zodpovídají alespoň rámcově položené otázky, a přímo navádějí k dalšímu detailnějšímu rozpracování.

Zásadní připomínky k formální úrovni práce

První část práce by měla být nazvána „Teoreticko-metodologická“, neb zahrnuje také představení užití metodologie.

Citační norma není na mnoha místech správně dodržena (často se v této souvislosti objevuje problém s ukončením věty interpunkčním znaménkem).

Zásadním pochybením je nedostatečné odkazování na přesná místa parafrázovaného textu, a to nejen proto, že jsou místy parafráze nezcela přesvědčivé.

Otázky k obhajobě práce

Na straně 27 odkazujete na Možného, který upozorňuje, že „sociální nerovnosti jsou do značné míry zakořeněny v nerovném umístění zdrojů (například sociálně slabší rodina) [Možný 2002].“ Zdá se, že právě genderově rozložený nerovný přístup k materiálním zdrojům ztěžuje ženám-matkám emancipaci od tradičního modelu rodiny. Popište, jak se liší tradiční a moderní model rodiny tak, jak ho popisuje Možný. Lze v případě Vašich respondentek hovořit o snahu o emancipaci? Popište proměnu jimi využívaných (finančních) zdrojů v životě před azylovým domem a v jejich aktuální situaci.

Dle Vašich zjištění se respondentky silně distancují se od žen žijících na ulici, které na rozdíl od sebe klasifikují jako bezdomovkyně, které nesou vinu za svou situaci. Vy jste Vaše respondentky přesto označila jako „skryté bezdomovkyně“. Představte nyní teorii nálepkování a zamyslete se, jestli a jak problematizuje koncept skrytého bezdomovectví a jak byste ji aplikovala na Vaše závěry. Jsou nebo nejsou Vaše respondentky bezdomovkyněmi?

Stručné slovní hodnocení

V teoretické části se snažila zpracovat některá má doporučení. Výsledný text zahrnující zpracování empirického výzkumu jsem ovšem měla k dispozici dva dny před odevzdáním tištěné verze. Vzhledem k výše zmíněným formálním a obsahovým nedostatkům se přikláním k hodnocení E, pokud studentka uspokojivě zodpoví položené otázky.

Výsledné hodnocení práce

E

Navržené hodnocení

E

9. 8. 2019, České Budějovice
datum a místo

podpis autora posudku